

ΧΡΗΣΤΙΑΝΙΚΗ ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΚΗ ΕΤΑΙΡΕΙΑ

ΕΤΟΣ ΙΔΡΥΣΗΣ 1884

ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΗ ΕΤΑΙΡΕΙΑ ΓΙΑ ΤΗ ΜΕΛΕΤΗ ΤΗΣ ΒΥΖΑΝΤΙΝΗΣ
ΚΑΙ ΜΕΤΑΒΥΖΑΝΤΙΝΗΣ ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΑΣ ΚΑΙ ΤΕΧΝΗΣ

42ο Συμπόσιο Βυζαντινής και Μεταβυζαντινής Αρχαιολογίας και Τέχνης

ΒΥΖΑΝΤΙΝΟ ΚΑΙ ΧΡΗΣΤΙΑΝΙΚΟ ΜΟΥΣΕΙΟ

Αθήνα, 5-7 Μαΐου 2023

ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΚΑΙ ΠΕΡΙΛΗΨΕΙΣ ΕΙΣΗΓΗΣΕΩΝ ΚΑΙ ΑΝΑΚΟΙΝΩΣΕΩΝ

ΕΙΔΙΚΟ ΘΕΜΑ ΗΜΕΡΙΔΑΣ

Βυζάντιο και Πόλεμος

Σάββατο 6 Μαΐου 2023

ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ

Παρασκευή, 5 Μαΐου 2023

8:30 Υποδοχή των Συνέδρων

9:00-14:00 Πρωινές Συνεδρίες

9:00 Έναρξη του Συμποσίου

Α΄ Πρωινή Συνεδρία (9:15-11:15)

ΥΣΤΕΡΗ ΑΡΧΑΙΟΤΗΤΑ – ΠΡΩΤΟΒΥΖΑΝΤΙΝΗ ΠΕΡΙΟΔΟΣ
ΑΡΧΙΤΕΚΤΟΝΙΚΗ, ΚΕΡΑΜΙΚΗ, ΛΑΤΡΕΙΑ, ΧΑΡΑΓΜΑΤΑ,
ΕΙΚΟΝΟΓΡΑΦΙΑ, ΥΛΙΚΟΣ ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΣ

ΠΡΟΕΔΡΕΥΟΥΝ: Πλάτων Πετρίδης, Γιώργος Πάλλης

9:15 **Νικόλαος-Εμμανουήλ Μιχαήλ**, Μια *κρυπτή στοά* στους πρωτοβυζαντινούς Δελφούς;

9:30 **Κλειώ Τσόγκα και Μαρία Λιάσκα**, Το πολυτελές οικοδόμημα της Ύστερης Αρχαιότητας στο πλάτωμα νοτίως του Αρείου Πάγου: προσεγγίζοντας τη χρονολόγηση, τη χρήση και τις συνθήκες της εγκατάλειψής του.

9:45 **Ευγενία Γερούση**, Τα σπήλαια του Πανός στον Υμηττό και στην Πάρνηθα και η χρήση τους στα πρωτοβυζαντινά χρόνια.

10:00 **Έλλη-Ευαγγελία Μπία**, Μαγειρική οικοσκευή από στρώματα πρωτοβυζαντινής έπαυλης στη Θάσο.

10:15 **Γεώργιος Δεληγιαννάκης**, «Ἀπόδοτε οὖν τὰ κυρίου κυρίῳ καὶ τὰ τοῦ θεοῦ τῷ θεῷ». Μια νέα ερμηνεία ενός γκράφιτι από την Ελεύθερα της Ύστερης Αρχαιότητας.

10:30 **Πέλλη Μάστορα**, *Ουράνιες αψίδες* στη βασιλική του Αγίου Δημητρίου Θεσσαλονίκης.

10:45 **Στυλιανός Περγίδης**, «Τῆ καλῆ τὸ μῆλον». Χρυσό ενεπίγραφο βυζαντινό κοχλιάριο: *ἐκεῖνο ἐρίδος, τοῦτο ἐρωτος*.

11:00 **Συζήτηση**

11:15 *Διάλειμμα*

Β΄ Πρωινή Συνεδρία (11:45-14:00)
ΒΥΖΑΝΤΙΝΗ ΚΑΙ ΜΕΤΑΒΥΖΑΝΤΙΝΗ ΠΕΡΙΟΔΟΣ
ΤΟΠΟΓΡΑΦΙΑ, ΑΡΧΙΤΕΚΤΟΝΙΚΗ, ΟΧΥΡΩΜΑΤΙΚΗ
ΠΡΟΕΔΡΕΥΟΥΝ: Νίκος Γκιολές, Κλήμης Ασλανίδης

- 11:45** **Νεκταρία Χετζογιαννάκη**, Η Φωκίδα κατά την πρώιμη και μέση βυζαντινή περίοδο: Μια πρώτη τοπογραφική αποτύπωση μέσω των Γεωγραφικών Συστημάτων Πληροφοριών.
- 12:00** **Ελισσάβετ Τζαβέλλα, Μαρία Κωστάρα, Χρυσοβαλάντου-Ειρήνη Καραγεώργη και Χρυσάνθη-Άννα Βελουδάκη**, Τρία ναύδρια της μεσαιωνικής περιόδου στην περιοχή των Δερβενοχωριών Βοιωτίας.
- 12:15** **Σταύρος Μαμαλούκος**, Ο ναός του Αγίου Ιωάννου Καλυβίτη στα Ψαχνά της Εύβοιας. Ιστορία και αρχιτεκτονική.
- 12:30** **Αναστάσιος Τάντσης**, Ο Άγιος Νικόλαος στα Καμπιά και η Παναγία στη μονή Οσίου Λουκά: μια επανεξέταση των δεδομένων.
- 12:45** **Δημήτριος Αναστασιάδης**, Εξέταση της αρχιτεκτονικής των αστικών σπιτιών Ξ και Ο στην Κάτω Χώρα του Μυστρά.
- 13:00** **Ευάγγελος Παπαθανασίου και Μαρία Τσιάπαλη**, Η κλεισώρεια Ρεντίνης-Στεφανηνών: αμυντική οργάνωση μέσα στον χρόνο.
- 13:15** **Παναγιώτης Κίννας, Γρηγόριος Κουτρόπουλος και Νικόλαος Μαντέλος**, Το οχυρό του Μεγάλου Σπηλαιού.
- 13:30** **Αφροδίτη Πασαλή**, Ο ναός των Ταξιαρχών στις Μηλιές του Πηλίου.
- 13:45** **Συζήτηση**
14:00-15:30 Διάλειμμα για ελαφρύ γεύμα και καφέ

Παρασκευή, 5 Μαΐου 2023

15:30-19:00 Απογευματινές Συνεδρίες

- 15:30** **ΠΑΡΟΥΣΙΑΣΕΙΣ ΕΠΙΤΟΙΧΙΩΝ ΑΝΑΚΟΙΝΩΣΕΩΝ**
ΥΣΤΕΡΗ ΑΡΧΑΙΟΤΗΤΑ, ΒΥΖΑΝΤΙΝΗ ΚΑΙ ΜΕΤΑΒΥΖΑΝΤΙΝΗ
ΠΕΡΙΟΔΟΣ ΕΡΕΥΝΕΣ ΠΕΔΙΟΥ, ΑΡΧΙΤΕΚΤΟΝΙΚΗ, ΖΩΓΡΑΦΙΚΗ,
ΜΟΥΣΙΚΑ ΧΕΙΡΟΓΡΑΦΑ
ΣΥΝΤΟΝΙΖΕΙ: Αγγελική Κατσιώτη

Ευθύμιος Ρίζος, Priscilla Ralli, Δημητρία Μαλαμίδου και Laurianne Martinez Sève, The late Roman – early Byzantine phase of

Palaiokastro near Terpni (Serres Region): The Greek-French survey and excavation of 2022. (Η υστερορωμαϊκή και πρωτοβυζαντινή φάση της αρχαίας πόλης του Παλαιοκάστρου Τερπνής Σερρών. Ανακαλύψεις και παρατηρήσεις κατά τις ελληνογαλλικές έρευνες του 2022.) (στα αγγλικά)

Ιωάννα Π. Αρβανιτίδου, Συγκριτική μελέτη εικονογραφικών προγραμμάτων μίας άγνωστης ομάδας μικρών μεταβυζαντινών ναών στη νοτιοδυτική Βουλγαρία.

Γεωργία Πάντου, Η οχρωματική των μοναστηριών της Τσακωνιάς Αρκαδίας.

Σάββας Πρασιτίης, Η κυπριακή ψαλτική τέχνη στο Άγιο Όρος. Κύπριοι μελουργοί σε αγιορείτικα μουσικά χειρόγραφα του 18ου-19ου αιώνα.

Α΄ Απογευματινή Συνεδρία (16:00-17:00)

ΒΥΖΑΝΤΙΝΗ ΠΕΡΙΟΔΟΣ

ΜΟΝΑΧΙΣΜΟΣ, ΥΛΙΚΟΣ ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΣ, ΕΠΙΓΡΑΦΕΣ

ΠΡΟΕΔΡΕΥΟΥΝ: Αναστασία Δρανδάκη, Βίκυ Φωσκόλου

16:00 **Σοφία Πιτούλη**, Η μονή μιας βλάχας μοναχής κατά τον 13ο αιώνα.

16:15 **Πασχάλης Ανδρουδής**, Άγνωστος ορειχάλκινος καθρέπτης με παράσταση της Ανάληψης του Μεγάλου Αλεξάνδρου.

16:30 **Παναγιώτης Κατσαφάδος**, Ενδείξεις για τη Μέσα Μάνη από την ανάγνωση άγνωστης εγχάρακτης αφιερωματικής επιγραφής στον Άγιο Φίλιππο Άνω Πούλας και την επανεξέταση των επιγραφών στον Άγιο Νικόλαο Χαριάς.

16:45 **Συζήτηση**

17:00 Διάλειμμα

Β΄ Απογευματινή Συνεδρία (17:15-19:00)

ΟΙ ΧΡΟΝΟΙ ΜΕΤΑ ΤΗΝ ΑΛΩΣΗ

ΑΡΧΕΙΑΚΗ ΕΡΕΥΝΑ, ΞΥΛΟΓΛΥΠΤΑ ΤΕΜΠΛΑ, ΖΩΓΡΑΦΙΚΗ

ΠΡΟΕΔΡΕΥΟΥΝ: Στυλιανός Περδίκης, Ιωάννα Στουφή-Πουλημένου

17:15 **Νάσα Παταπίου**, Περί κτήτορος του ημιτελούς ναού Αγίου Μάμαντος στον Άγιο Σωζόμενο Κύπρου.

17:30 **Στέλλα Frigerio-Zένιου**, Κύπρος ... Κρήτη και τα ξυλόγλυπτα εικονοστάσια του 16ου-17ου αιώνα.

- 17:45** | **Ανδρομάχη Σκρέκα και Αγγελική Στρατή**, Το έργο του ζωγράφου Αντωνίου στον ναό του Αγίου Γεωργίου Μουζεβίκη στην Καστοριά.
- 18:00** | **Ιωάννης Βιταλιώτης και Ahilino Palushi**, Ένα ιδιότυπο μεταβυζαντινό μνημείο της περιοχής της λίμνης Αχρίδας: Ο δίκογχος ναός του Αγίου Δημητρίου (Shën Mitri) στο Potkozhan του Πόγραδετς (Αλβανία) και οι τοιχογραφίες του.
- 18:15** | **Ελισάβετ Πανέλη**, Ο ναός της Αγίας Τριάδας Σκύρου: παρατηρήσεις στην αρχιτεκτονική και στο εικονογραφικό πρόγραμμα του ναού.
- 18:30** | **Συζήτηση**
19:00 Αήξη των Απογευματινών Συνεδριών

Σάββατο, 6 Μαΐου 2023

8:30 Υποδοχή των Συνέδρων

9:00-13:30 Πρωινές Συνεδρίες

**Ειδικό θέμα της Ημερίδας του 42ου Συμποσίου της ΧΑΕ
ΒΥΖΑΝΤΙΟ ΚΑΙ ΠΟΛΕΜΟΣ**

9:00 | *Εισαγωγή στο ειδικό θέμα της Ημερίδας.*

A' Πρωινή Συνεδρία Ημερίδας (9:15-12:00)
ΣΤΑΡΤΙΩΤΙΚΟΙ ΑΓΙΟΙ, ΟΠΛΑ ΚΑΙ ΠΟΛΕΜΙΣΤΕΣ
ΠΡΟΕΔΡΕΥΟΥΝ: Ταξιάρχης Κόλιας, Τάσος Αντωνάρας

9:15 | ΕΙΣΗΓΗΣΗ

Piotr Ł. Grotowski, Celestial cohort. Grouping warrior Saints in orthodox art. Evolution, function and meaning. (Ουράνια κουστωδιά. Ομαδοποίηση των στρατιωτικών αγίων στην ορθόδοξη τέχνη. Εξέλιξη, λειτουργία και συμβολισμός.) (στα αγγλικά)

10:00 | **Πλούταρχος Α. Θεοχαρίδης**, Βυζαντινά κράνη, από την Ύστερη Αρχαιότητα στον 15ο αιώνα.

10:15 | **Ελένη Μανωλέσσου**, Χάραγμα πολεμιστή βυζαντινής εποχής από την Κόρινθο.

10:30 | **Αρχοντούλα Αναστασιάδου**, Πολεμιστές και δρακοντοκτόνοι ήρωες στα εφυαλωμένα αγγεία της Λάρισας.

- 10:45** **Λίλα Β. Σαμπανοπούλου**, Βομπάρδαι αἱ μέγισται ἱστορημένες μικρογραφικῶς στό τέμενος Βαγιαζήτ Διδυμοτείχου.
- 11:00** **Γιώργος Μιχαηλίδης** Ἐνα πρώιμο πυροβόλο ὄπλο ἀπό τήν πόλη τῆς Μυτιλήνης.
- 11:15** **Συζήτηση**
11:30-12:00 Διάλειμμα
- 12:00** ΠΑΡΟΥΣΙΑΣΕΙΣ ΕΠΙΤΟΙΧΙΩΝ ΑΝΑΚΟΙΝΩΣΕΩΝ ΤΗΣ ΗΜΕΡΙΔΑΣ
ΟΠΛΙΣΜΟΙ ΚΑΙ ΕΙΚΟΝΟΓΡΑΦΙΚΕΣ ΠΡΟΕΚΤΑΣΕΙΣ
ΣΥΝΤΟΝΙΖΕΙ: Μαρία Καζανάκη-Λάππα
- Αικατερίνη Π. Δελλαπόρτα**, Μεσαιωνικό ξίφος (ΒΧΜ 8340) ἀπό το Βυζαντινό και Χριστιανικό Μουσείο.
Κωνσταντῖνος Παπαμιχαλόπουλος, Βίοι Παράλληλοι: Οι αναπαράστασεις στρατιωτικῶν βυζαντινῶν αγίων και ιαπωνικῶν θεοτήτων στις τέχνες και στην λαϊκή κουλτούρα.
- Β΄ Πρωινή Συνεδρία τῆς Ημερίδας (12:15-13:15)**
ΓΕΝΙΚΑ ΘΕΜΑΤΑ
ΠΡΟΕΔΡΕΥΟΥΝ: Χρήστος Σταυράκος, Τόνια Κιουσοπούλου
- 12:15** **Σπύρος Αυγερινόπουλος**, Η γενειάδα του Ηρακλείου: ἓνα σύμβολο θρησκευτικῆς και στρατιωτικῆς ἰσχύος.
- 12:30** **Ευάγγελος Ντόβας**, Η νίκη στο πεδίο τῆς μάχης ως επικύρωση τῆς αυτοκρατορικῆς πολιτικῆς: ἡ περίπτωση τῆς επιγραφῆς του Λέοντα Γ΄ του Ἰσαύρου (717-741) στη Νίκαια.
- 12:45** **Όλγα Καραγιώργου**, «Πόλεμος» σε διπλωματικό επίπεδο: μία εναλλακτική ερμηνεία «Περὶ τῆς τῶν Κυπρίων μεταναστάσεως» (*Πρὸς τὸν ἴδιον υἱὸν Ρωμανόν*, κεφ. 47-48).
- 13:00** **Συζήτηση**
13:30-15:30 Διάλειμμα για ελαφρὸ γεύμα και καφέ
- Απογευματινὴ Συνεδρία τῆς Ημερίδας (15:45-18:45)**
ΟΧΥΡΩΜΑΤΙΚΗ
ΠΡΟΕΔΡΕΥΟΥΝ: Παύλος Τριανταφυλλίδης, Σταύρος Μαμαλούκος
- 15:45** **Δημήτριος Ι. Κρικελίκος**, Η απεικόνιση οχυρώσεων στη νομισματική εικονογραφία του 4ου και του 5ου αἰῶνα μ.Χ.

- 16:00** **Γιάννης Θεοχάρης**, Το κάστρο της Αθήνας: οι οχυρώσεις.
- 16:15** **Γεωργία Δελλή**, Οχυρωμένοι οικισμοί και κάστρα της Σάμου. Νέα δεδομένα σχετικά με την οχυρωματική των μεταβατικών χρόνων στο Αιγαίο.
- 16:30** **Κλήμης Ασλανίδης και Νίκος Σκουτέλης**, Οικοδομική ιστορία του Μεγάλου Περιβόλου και του Ακρόπυργου στο κάστρο της Μυτιλήνης.
- 16:45** **Άννα Γιαλούρη**, Οι βυζαντινές οχυρώσεις της Θεσσαλίας.
- 17:00** **Ανδρομάχη Νάστου**, Η αμυντική οργάνωση της Χαλκιδικής κατά την βυζαντινή περίοδο.
- 17:15** **Σωτήρης Βογιατζής**, Το οχυρωματικό πρόγραμμα του αγίου Αθανασίου και των επιγόνων του στην Ιερά Μονή Μεγίστης Λαύρας.
- 17:30** ΕΙΣΗΓΗΣΗ
Δημήτρης Αθανασούλης,
Οχυρώνοντας τον ελληνικό Μεσαίωνα.
- 18:15** Συζήτηση
- 18:30** **Λήξη της Ημερίδας του 42ου Συμποσίου Βυζαντινής και Μεταβυζαντινής Αρχαιολογίας και Τέχνης της Χριστιανικής Αρχαιολογικής Εταιρείας. Απολογισμός των εργασιών (Δημήτρης Αθανασούλης, υπεύθυνος Ημερίδας).**
18:45 Διάλειμμα

Σάββατο, 6 Μαΐου 2023, 19:00-21:00

ΕΤΗΣΙΑ ΕΚΔΗΛΩΣΗ
ΤΗΣ ΧΡΙΣΤΙΑΝΙΚΗΣ ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΚΗΣ ΕΤΑΙΡΕΙΑΣ
ΣΥΝΤΟΝΙΖΟΥΝ: Σοφία Καλοπίση-Βέρτη, Μαρία Παναγιωτίδη-Κεσίσογλου, Γιώργος Πάλλης

- ΠΑΡΟΥΣΙΑΣΗ ΤΩΝ ΝΕΩΝ ΕΚΔΟΣΕΩΝ**
- 19:00** Παρουσίαση του ΜΓ΄/43ου τόμου του *Δελτίου της ΧΑΕ (2022)* αφιερωμένου στη μνήμη του Cyril Alexander Mango με χορηγία του Ιδρύματος Αθανασίου και Μαρίας Μαρτίνου / ΑΙΓΕΑΣ ΑΜΚΕ, μεγάλου χορηγού, του Ιδρύματος Περικλή Σ. Θεοχάρη και των συνδρομών των μελών της ΧΑΕ.
- 19:20** Παρουσίαση του ενδέκατου τόμου της σειράς «Τετράδια Αρχαιολογίας και Τέχνης της ΧΑΕ», Μυρτάλη Αχειμιάστου-Ποταμιάνου,

Ξυλόγλυπτοι σταυροί 16ου αιώνα τοῦ Γεωργίου Λάσκαρη / Wood carved crosses of the 16th century by Georgios Laskaris, Αθήνα 2023, χορηγία του Ιδρύματος Αθανασίου και Μαρίας Μαρτίνου / ΑΙΓΕΑΣ ΑΜΚΕ.

19:30 ΑΠΟΝΟΜΗ ΤΩΝ ΧΟΡΗΓΟΥΜΕΝΩΝ ΒΡΑΒΕΙΩΝ 2023
20:00 ΔΕΞΙΩΣΗ ΣΤΟΝ ΚΗΠΟ ΤΟΥ ΜΟΥΣΕΙΟΥ

Κυριακή, 7 Μαΐου 2023

9:15 Υποδοχή των Συνέδρων
9:30-13:00 Πρωινές Συνεδρίες

Α΄ Πρωινή Συνεδρία (9:30-11:00)
ΒΥΖΑΝΤΙΝΗ ΠΕΡΙΟΔΟΣ / ΖΩΓΡΑΦΙΚΗ
ΠΡΟΕΔΡΕΥΟΥΝ: Παρή Καλαμαρά, Μελίνα Παϊσίδου

- 9:30 **Καλλιρρόη Λινάρδου**, Ο κήρυκας και ο βασιλιάς: μερικές σκέψεις για την προέλευση και τη χρονολόγηση του Αθηναϊκού κώδικα 211.
- 9:45 **Ιωάννης Χουλιαράς και Βικτωρία Χουλιαρά**, Πρώτες παρατηρήσεις στον τοιχογραφικό διάκοσμο του μεσοβυζαντινού ναού της Παναγίας στην Άνω Επισκοπή Δρόπολης.
- 10:00 **Ιωάννα Στουφή-Πουλημένου**, Οι τοιχογραφίες του ναού του Σωτήρα Χριστού στα Μέγαρα. Ζητήματα χρονολόγησης.
- 10:15 **Κωνσταντίνος Γιαπιτσόγλου και Νικολέττα Πύρρου**, Στα φέουδα των Καλλεργών: Νέα στοιχεία από τον ναό του Ευαγγελισμού της Θεοτόκου και του Μιχαήλ Αρχαγγέλου στα Λιβάδια Μυλοποτάμου Ρεθύμνου.
- 10:30 **Έλενα Κόστιτς**, Ο παλαιολόγειος διάκοσμος του καθολικού της μονής Χιλανδαρίου: συλλογικό έργο δύο κορυφαίων ζωγράφων.
- 10:45 **Συζήτηση**
11:00 *Διάλειμμα*

Β΄ Πρωινή Καταληκτική Συνεδρία (11:15-13:00)
ΟΙ ΧΡΟΝΟΙ ΜΕΤΑ ΤΗΝ ΑΛΩΣΗ / ΖΩΓΡΑΦΙΚΗ
ΠΡΟΕΔΡΕΥΟΥΝ: Νανώ Χατζηδάκη, Σοφία Καλοπίση-Βέρτη

- 11:15 **Γιώργος Φουστέρης**, Οι τοιχογραφίες της τράπεζας της μονής Φιλοθέου: Ίβηρες χορηγοί. Ίβηρες καλλιτέχνες;

- 11:30** | **Νάνση Δηλέ**, Οι αποσπασματικά σωζόμενες τοιχογραφίες του ναού του Αγίου Ιωάννη του Προδρόμου πλησίον της Χώρας Νάξου αποτελούν έργο του Αντωνίου Παπαδόπουλου;
- 11:45** | **Dorota Zaprzalska**, Byzantine and post-Byzantine composite icons from a new perspective (Βυζαντινές και μεταβυζαντινές σύνθετες εικόνες: μία νέα προσέγγιση). (στα αγγλικά)
- 12:00** | **Γιουλιάννα Μποϊτσεβα**, Η αόρατη πλευρά του πολέμου: Θρησκευτική προπαγάνδα και ιδιωτική ευλάβεια στους Ρωσοτουρκικούς πολέμους του 18ου και του 19ου αιώνα.
- 12:15** | **Μαγδαληνή Παρχαρίδου**, Ο ζωγράφος Νικόλαος Γιακουμής στον ναό του Αγίου Αθανασίου στην Τούμπα, Κιλίκις.
- 12:30** | **Συζήτηση**
- 12:45** | **Λήξη του 42ου Συμποσίου Βυζαντινής και Μεταβυζαντινής Αρχαιολογίας και Τέχνης της Χριστιανικής Αρχαιολογικής Εταιρείας. Απολογισμός των εργασιών.**

Κυριακή, 7 Μαΐου 2023, 13:30

ΕΤΗΣΙΑ ΓΕΝΙΚΗ ΣΥΝΕΛΕΥΣΗ ΤΩΝ ΜΕΛΩΝ
ΤΗΣ ΧΡΙΣΤΙΑΝΙΚΗΣ ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΚΗΣ ΕΤΑΙΡΕΙΑΣ

PROGRAMME

Friday, 5 May 2023

8:30 *Reception of the attendees*

9:00-14:00 *Morning Sessions*

9:00 **Opening of the Symposium**

First Morning Session (9:15-11:15)

LATE ANTIQUITY, EARLY BYZANTINE PERIOD
ARCHITECTURE, CERAMICS, WORSHIP, GRAFFITI,
ICONOGRAPHY, MATERIAL CULTURE

CHAIRS: Platon Petridis, Giorgos Pallis

9:15 **Nikolaos-Emmanouil Michail**, *A cryptoporticus* in early Byzantine Delphi? (in Greek)

9:30 **Kleio Tsogka and Maria Liaska**, The luxurious building of Late Antiquity on the plateau south of the Areopagus: approaching its chronology, function and conditions of abandonment. (in Greek)

9:45 **Eugenia Gerousi**, The caves of Pan on Hymettus and Parnitha and their use during the early Byzantine period. (in Greek)

10:00 **Elli-Evangelia Bia**, Cooking pottery from the layers of an early Byzantine villa in Thasos. (in Greek)

10:15 **Georgios Deligiannakis**, “Ἀπόδοτε οὖν τὰ κυρίου κυρίῳ καὶ τὰ τοῦ θεοῦ τῷ θεῷ”. A new reading of a late Roman graffito from Eleutherna. (in Greek)

10:30 **Pelli Mastora**, *Heavenly arches* in the basilica of Saint Demetrios in Thessaloniki. (in Greek)

10:45 **Stylios Perdikis**, “Τῆ καλῆ τὸ μῆλον”. Byzantine gold spoon: *ἐκεῖνο ἐρίδος, τοῦτο ἐρωτος*. (in Greek)

11:00 **Discussion**

11:15 *Break*

Second Morning Session (11:45-14:00)
BYZANTINE AND POST-BYZANTINE PERIOD
TOPOGRAPHY, ARCHITECTURE, FORTIFICATION
CHAIRS: Nikos Gioles, Klimis Aslanidis

- 11:45** **Nektaria Chetzogiannaki**, Phocis during the early and middle Byzantine period; A GIS-based spatial analysis of the topography. (in Greek)
- 12:00** **Elissavet Tzavela, Maria Kostara, Chrysovalantou-Eirini Karageorgi and Chrysanthi-Anna Veloudaki**, Three small Medieval churches in Dervenochoria, Boeotia. (in Greek)
- 12:15** **Stavros Mamaloukos**, The Church of Hagios Ioannis Kalyvitis in Psacha, Euboea. History and Architecture. (in Greek)
- 12:30** **Anastasios Tantsis**, The church of Hagios Nikolaos in Kampia and the Theotokos in the monastery of Hosios Loukas: a reconsideration. (in Greek)
- 12:45** **Dimitrios Anastasiadis**, Examination of the architecture of houses Ξ and O at Mystras. (in Greek)
- 13:00** **Evangelos Papathanasiou and Maria Tsiapali**, The mountain pass of Rentina - Stefanina: defensive organization throughout time. (in Greek)
- 13:15** **Panagiotis Kinnas, Grigorios Koutropoulos and Nikolaos Mantelos**, The fortress of Mega Spilaio. (in Greek)
- 13:30** **Afroditi Pasali**, The church of the Taxiarches at Milies of Mountain Pelion. (in Greek)
- 13:45** **Discussion**
14:00-15:30 Break [Coffee and light lunch]

Friday, 5 May 2023

15:30-19:00 Afternoon Sessions

- 15:30** **POSTER PRESENTATION**
LATE ANTIQUITY, BYZANTINE AND POST-BYZANTINE PERIODS.
FIELD RESEARCH, ARCHITECTURE, PAINTING, MUSICAL
MANUSCRIPTS
COORDINATOR: Angeliki Katsioti

Efthymios Rizos, Priscilla Ralli, Dimitria Malamidou, and

Laurianne Martinez Sève, The late Roman – early Byzantine phase of Palaiokastro near Terpni (Serres Region): The Greek-French survey and excavation of 2022.

Ioanna P. Arvanitidou, Comparative study of iconographic programmes of an unknown group of small post-Byzantine churches in southwestern Bulgaria. (in Greek)

Georgia Pantou, The fortification of monasteries of Tsakonia in Arcadia. (in Greek)

Savvas Prastitis, The chanting art of Cyprus in Mount Athos, Cypriot composers in Mount Athos chant manuscripts of the 18th and 19th century. (in Greek)

First Afternoon Session (16:00-17:00)

BYZANTINE PERIOD

MONASTICISM, MATERIAL CULTURE, INSCRIPTION

CHAIRS: Anastasia Drandaki, Vicky Foskolou

16:00 **Sofia Pitouli**, A Vlach nun and her thirteenth-century monastery. (in Greek)

16:15 **Paschalis Androudīs**, Unknown brass mirror with representation of the Ascension of Alexander the Great. (in Greek)

16:30 **Panayotis Katsafados**, Evidence about Mesa Mani following reading of an unknown lapidary inscription in the church of Hagios Philippos at Ano Poula, and reviewing of the lapidary inscriptions in the church of Hagios Nikolaos at Charia. (in Greek)

16:45 **Discussion**

17:00 Break

Second Afternoon Session (17:15-19:00)

THE PERIOD AFTER THE FALL OF CONSTANTINOPLE

ICON PAINTING, WOOD CARVED ICONOSTASES, PAINTING

CHAIRS: Stylianos Perdikis, Ioanna Stoufi-Poulimenou

17.15 **Nasa Patapiou**, The founder of an incomplete church, dedicated to Saint Mamas, at Hagios Sozomenos village in Cyprus. (in Greek)

17:30 **Stella Frigerio-Zeniou**, Cyprus ... Crete and the 16th-17th century wood-carved iconostases. (in Greek)

17:45 **Andromachi Skreka and Angeliki Strati**, The work of the painter

- Antonios in the church of Hagios Georgios Mouzeviki in Kastoria.
(in Greek)
- 18:00** **Ioannis Vitaliotis and Ahilino Palushi**, A peculiar post-Byzantine monument of the Lake Ohrid area: The double apse church of Saint Demetrius (*Shën Mitri*) in Potkozhan, Pogradec (Albania), and its wall-paintings. (in Greek)
- 18:15** **Elisabeth Paneli**, The church of the Holy Trinity of Skyros: observations on the architecture and the iconographic programme of the church. (in Greek)
- 18:30** **Discussion**
19:00 End of the Afternoon Sessions

Saturday, 6 May 2023

8:30 Reception of the attendees

9:00-13:30 Morning Sessions

**One-day Thematic Conference of the 42nd Symposium of the ChAE
BYZANTIUM AND WARFARE**

9:00 *Introduction to the Thematic Conference.* (in Greek)

First Morning Session of the Thematic Conference (9:15-12:00)

WARRIORS SAINTS, ARMAMENT AND WARRIORS

CHAIRS: Taxiarchis Koliass, Tasos Antonaras

9:15 MAJOR PAPER

Piotr Ł. Grotowski,

Celestial Cohort. Grouping warrior saints in Orthodox art.

Evolution, function and meaning.

10:00 **Ploutarchos L. Theocharidis**, Byzantine helmets, from late Antiquity to the 15th century. (in Greek)

10:15 **Eleni Manolassou**, A Byzantine period graffito of a warrior from Corinth. (in Greek)

10:30 **Archontoula Anastasiadou**, Warriors, and dragon-slaying figures in the Byzantine glazed pottery of Larissa. (in Greek)

- 10:45** **Lila V. Sambanopoulou**, The greatest bombards as illustrated miniatures at the Bayezid mosque of Didymoteichon. (in Greek)
- 11:00** **Giorgos Michailidis**, An early artillery piece from the city of Mytilene. (in Greek)
- 11:15** **Discussion**
11:15 Break

**12:00 POSTER PRESENTATION OF THE THEMATIC CONFERENCE
ARMAMENT AND ICONOGRAPHICAL PROJECTIONS**

COORDINATOR: Maria Kazanaki-Lappa

- Ekaterina P. Dellaporta**, Medieval sword (BXM 8340) from the Byzantine and Christian Museum. (in Greek)
- Konstantinos Papamichalopoulos**, Parallel Lives: The depictions of military Byzantine saints and of Japanese deities in the arts and in pop culture. (in Greek)

**Second Morning Session of the Thematic Conference (12:15-13:15)
GENERAL THEMES**

CHAIRS: Christos Stavrakos, Tonia Kioussopoulou

- 12:15** **Spyros Avgerinopoulos**, Heraclius's beard: a symbol of religious and military power. (in Greek)
- 12:30** **Evangelos Ntovas**, The victory on the battlefield as the validation of imperial policy: The case of Leo III Isaurus' (717-741) inscription in Nicaea. (in Greek)
- 12:45** **Olga Karagiorgou**, "War" in a diplomatic level: an alternative interpretation "Of the migration of the Cypriots" (*De administrando imperio*, ch. 47-48). (in Greek)
- 13:00** **Discussion**
13:30-15:30 Break [Coffee and light lunch]

Afternoon Session (15:45-18:45)

FORTIFICATIONS

CHAIRS: Pavlos Triantafyllidis, Stavros Mamaloukos

- 15:45** **Demetrios I. Krikelikos**, The depiction of fortifications in the numismatic iconography of the 4th and 5th centuries A.D. (in Greek)

- 16:00** | **Yiannis Theocharis**, The castle of Athens: the fortifications. (in Greek)
- 16:15** | **Georgia Delli**, Fortified settlements and castles of Samos. New evidence concerning the Aegean fortifications during the transitional years. (in Greek)
- 16:30** | **Klimis Aslanidis and Nikos Skoutelis**, Construction phases of the inner bailey and keep at the castle of Mytilene. (in Greek)
- 16:45** | **Anna Gialouri**, The Byzantine fortifications of Thessaly. (in Greek)
- 17:00** | **Andromachi Nastou**, The defensive organization of Chalkidiki during the Byzantine period. (in Greek)
- 17:15** | **Sotiris Voyadjis**, Saint Athanasios' and his successors' defensive building programme in the Greatest Lavra monastery. (in Greek)
- 17:30** | MAJOR PAPER
Dimitrios Athanasoulis,
Fortifying the Greek Middle Ages. (in Greek)
- 18:15** | **Discussion**
- 18:30** | **End of the Thematic Conference of the 42nd Symposium of the Christian Archaeological Society – Concluding remarks (Dimitrios Athanasoulis, responsible of the Conference).** (in Greek)
18:45 Break

Saturday, 6 May 2023, 19:00-21:00

**ANNUAL EVENT
OF THE CHRISTIAN ARCHAEOLOGICAL SOCIETY**
COORDINATORS: Sophia Kalopissi-Verti, Maria Panayotidi-Kesisoglou, Georgios Pallis

- 19:00** | **LOUNCH OF THE NEW PUBLICATIONS**
- 19:30** | **AWARDS CEREMONY OF THE SPONSORED
2023 PRIZES**
- 20:00** | *Reception at the garden of the Byzantine and Christian Museum*

Sunday, 7 May 2023

9:15 Reception of the attendees

9:30-13:00 Morning Sessions

First Morning Session (9:30-11:15)

BYZANTINE PERIOD

PAINTING

CHAIRS: Pari Kalamara, Melina Païsidou

- 9:30** **Kallirroë Linardou**, The preacher and the king: some thoughts on the provenance and dating of the codex Athenensis 211. (in Greek)
- 9:45** **Ioannis Chouliaras and Victoria Chouliara**, First observations on the mural decoration of the mid-Byzantine church of Panagia in Ano Episkopi, Dropolis. (in Greek)
- 10:00** **Ioanna Stoufi-Poulimenou**, The murals of the church of Christ the Savior near Megara. Dating issues. (in Greek)
- 10:15** **Kosntantinos Giapitsoglou and Nikoletta Pyrrou**, In the fiefs of the Kallergis family: New evidence from the church of the Virgin and Archangel Michael in Livadia at Mylopotamos, Rethymnon. (in Greek)
- 10:30** **Elena Kostić**, The Palaiologan wall-paintings of the Hilandar monastery katholikon: collective work of two great painters. (in Greek)
- 10:45** **Discussion**
11:00 Break

Second Morning and Closing Session (11:15-13:00)

THE PERIOD AFTER THE FALL OF CONSTANTINOPLE

PAINTING

CHAIRS: Nano Chatzidakis, Sophia Kalopissi-Verti

- 11:15** **George Fousteris**, The wall-paintings of Philotheou refectory: Georgian donors. Georgian painters? (in Greek)
- 11:30** **Nancy Dile**, Was Antonios Papadopoulos the painter of the fragmentary wall-paintings preserved in Hagios Ioannis Prodromos near Chora, Naxos? (in Greek)
- 11:45** **Dorota Zaprzalska**, Byzantine and post-Byzantine composite icons from a new perspective.

- 12:00** | **Yuliana Boycheva**, The invisible side of the War: Religious propaganda and private piety in the Russo-Turkish Wars of the 18th and 19th Centuries (in Greek)
- 12:15** | **Magdalini Parcharidou**, The painter Nikolaos Giakoumis in the church of Hagios Athanasios in Toumba, Kilkis. (in Greek)
- 12:30** | **Discussion**
- 12:45** | **End of the 42nd Symposium on Byzantine and Post-Byzantine Archaeology and Art of the Christian Archaeological Society. Concluding remarks.** (in Greek)

Sunday, 7 May 2023, 13:30

ANNUAL GENERAL MEETING OF THE MEMBERS
OF THE CHRISTIAN ARCHAEOLOGICAL SOCIETY